

JULIE DASH

GÖRÜNMEYEN ÖYKÜLERİ ANLATAN KADIN

Nurten Bayraktar

1952 yılında New York'ta doğan **Julie Dash** medya ile uzun bir geçmişe sahiptir. İlk ve tek uzun metrajlı filmi *Toprağın Kızları*'ndan (Daughters of the Dust, 1991) önce müzik klipleri, reklam filmleri, kısa filmler ve belgeseller yazıp yönetti. İlk çalışması, 1975'te **Nina Simone**'nun aynı adlı şarkısını kullandığı *Dört Kadın* (Four Women) dans filmidir. Film, keskin ışık ve renk kullanımları, hareketli kamera çekimleri ve hızlı akan kurgusuyla titizlikle hazırlanmış kostüm, saç ve makyajı birleştirip Amerika'da yaratılan siyahi kadın temsiline karşı bir duruş sergiler.

Julie Dash

Julie Dash'in 1969 yılında Harlem'de başlayan sinema eğitimi Amerikan Film Enstitüsü (*American Film Institute*) ve Kaliforniya Üniversitesi'nde devam etti. Kaliforniya'da öğrenciyken çektiği, **Alice Walker**'ın öyküsünden uyarlama *Afrikalı Bir Rahibenin Günlüğü* (The Diary of an African Nun, 1977) kısa filmiyle Amerika Yönetmenler Derneği'nden ödül kazandı. Film, Uganda'da bir rahibenin

İsa'ya bağlılığını sorgulamasını anlatır. Ardından 1982'de yaptığı *Yanılsamalar* (Illusions) kısa filmine Siyahi Film Yönetmenleri Birliği (*the Black Filmmakers Foundation*) tarafından Son 10 Yılın En İyi Filmi Jüri Özel Ödülü verildi. 2. Dünya Savaşı sırasında Hollywood'da geçen filmde beyaz bir film yıldızına dublaj yapması için tutulan Afro-Amerikan şarkıcı **Ester Jeeter** konu alınır. Etnik kökenlere dair Hollywood tarafından yaratılan yanılsamalar ile algının nasıl yönetildiği filmin can alıcı noktasını oluşturur. *Yanılsamalar*, **Julie Dash**'in bir yönetmen olarak dikkat çektiği ilk filmi olmuştur.

Yanılsamalar (1982)

Televizyon, müzik ve reklam piyasalarında birçok başarılı çalışmasına rağmen **Julie Dash**'i bir yönetmen olarak değerli kılan en iyi eseri *Toprağın Kızları*'dir. Yapım yılı oldukça yakın olmasına rağmen Afrika asıllı bir kadın yönetmenin Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın bir şekilde gösterim şansı bulduğu ilk filmidir. Eleştirmenlerce beğenilen film, Sundance Film Festivali'nde Jüri Büyük Ödülü'ne aday oldu ve sinematografi ödülünü kazandı. **Julie Dash**, 1999'da filmin karakterlerini ve Gullah kültürünü kullanarak filmin yapımını anlatan aynı adla bir kitap yayınladı. Film, daha sonra 2004'te Kongre Kütüphanesi tarafından Amerika Ulusal Film Arşivi'ne dahil edildi. *Toprağın Kızları*, Amerika Birleşik Devletleri'nin güneydoğusunda bulunan The Sea Islands'ta 1900'lerin başında yaşayan Gullah kadınlarını ve kuzeye sürülmeleriyle gelişen zorlu yaşam mücadelelerini işler. Gullahlar, Georgia ve Güney Carolina'ya köle olarak getirilen

muhtemelen Angola kökenli Afrikalılardır ve filmde de yansıtıldığı gibi nesiller boyunca ayrımcılığa, yoksulluğa ve baskıya maruz kalmışlardır.

Toprağın Kızları, tipik bir Hollywood filmi değildir: yabancı film hissi uyandırır ve bu, yönetmen **Dash**'in kasıtlı bir tercihidir. 70'li yıllarda sinema eğitimi alan ya da sinemayla uğraşan diğer Afrika kökenli yönetmenler gibi **Dash** de Latin Amerika, Afrika ve Rus sinemalarının avangart tarzlarından etkilenmiştir ve ticari kaygılardan doğan baskıları filminden uzak tutmaya çalışmıştır. Belki de bu sebeple *Toprağın Kızları*, yönetmenin tek uzun metrajlı filmidir çünkü Toronto'da filmin 25. yıldönümündeki özel gösteriminde **Dash**, Hollywood'daki küçükten büyüğe tüm şirketlere projeler sunduğunu ama kabul edilmediğini söylemiştir.

Toprağın Kızları (1991)

Julie Dash, Los Angeles İsyanı (*L.A. Rebellion*) ya da Siyahi Yönetmenlerin Los Angeles Okulu (*Los Angeles School of Black Filmmakers*) adıyla da bilinen akımın önde gelen isimlerinden kabul edilir. Söz konusu “isyan” 60'larda gerginleşen Amerikan toplumundaki Afrika ve diğer beyaz olmayan etnik kökenlerden öğrencilerin birbirine destek çıkıp sanatsal üretim yapmaya başlamasına bir göndermedir. Akım, 1960-80 yılları arasında Los Angeles'taki Kaliforniya Üniversitesi'nde sinema eğitimi alan Afro-Amerikan yönetmenlerin klasik Hollywood sinemasından bağımsız ürettikleri filmlerden oluşur. Yönetmenler, toplumsal sorunlara çocuk ve toplumsal cinsiyet gibi konulara hassasiyet göstererek ütopyik bir bakış açısı geliştirmiş ve siyahilerin etnik kökenlerinin saygınlığının gizlenmemesini hedeflemiştir. “Los Angeles İsyanı” sinema araştırmacısı **Clyde Taylor** tarafından **Julie Dash**, **Charles Burnett**, **Larry Clark**

ve **Heila Gerima** gibi yönetmenlerin eserlerinden oluşturduğu bir gösterisine verdiği addır ve daha sonrasında akımın adı olarak kullanıma girmiştir. **Toprağın Kızları** bu ismin ortaya çıkmasından önce yapılmış bir film olsa da akımın en bilinen filmlerindendir. Akımla ilgili olarak **Julie Dash**, “*Los Angeles İsyanı’nın bir parçası olduğumu ben de sonradan öğrendim. Sevimli bir isim ama bizler o dönemde sadece birlikte filmler yapıyorduk.*” der.

Dash, CBS, HBO, Showtime ve MTV Movies gibi televizyon kanallarıyla uzun bir süre boyunca çalışmıştır. **Gizli Kimlik** (Incognito, 1999) ve **Aşk Şarkısı’nın** (Love Song, 2000) yanı sıra **Komik Sevgililer** (Funny Valentines, 1999) adlı televizyon filmleri ile beğenildi. **Gizli Kimlik**, eski bir tutuklunun peşine takılmasıyla kendine bir koruma tutan avukatı anlatır. **Aşk Şarkısı** ise nişanlı siyahi bir genç kızın doğum gününde şarkı söyleyen beyaz müzisyene aşık olmasını resmeder. **Komik Sevgililer**, sorunlu bir evlilikten kaçıp kuzeninin evine geri dönen bir kadının öyküsüdür. **Dash**, bunların dışında birçok dizinin bazı bölümlerini ve yine televizyon için hazırladığı belgeselleri yazdı ve yönetti.

Rosa Parks’ın Öyküsü (2002)

Julie Dash, **Toni Morrison**, ve **Alice Walker** gibi siyahi kadın yazarları keşfettikten sonra kurmaca filmler yapmaya karar verdiğini söyler. Aslında ilham perileri yalnızca yazarlar değildir: **Rosa Parks’ın Öyküsü** (The Rosa Parks Story, 2002) beyaz bir Amerikalıya otobüste yerini vermediği için tutuklanan **Rosa Parks’ın** gerçek yaşamını anlatır. **Rosa Parks’ın** 1955’te tutuklanması Alabama’da 381 gün süren bir otobüs boykotuna dönüşür ve siyahi Amerikanların vatandaşlık haklarını savunmaları adına simgeleşir. En sonunda otobüslerde “beyaz”lar

(“white”) ile “beyaz olmayan”lara (“colored”) ayrı bölümlerin verilmesi yasalardan kaldırılır. **Martin Luther King** ile devam eden mücadelede **Rosa Parks** her zaman aktif bir insan hakları savunucusu olur ve öyküsü tüm Afrikalı Amerikanlara güç verir. Şüphesiz ki **Dash** de Rosa’nın güçlü karakterinden etkilenir. **Angela Bassett**’in başrolde oynadığı **Rosa Parks’ın Öyküsü** televizyon filmi ile **Dash**, Yönetmenler Derneği Ödülü’nü kazandı.

Yazıda adı geçen tüm eserlerinde görüldüğü gibi **Julie Dash**, Afrikalı Amerikan kadınların mücadelelerini ekrana ve perdeye taşır. “İçinde büyüdüğüm politik ortamdan etkilenmemem olanaksız” diyen **Dash**, bu açıdan feminist bir yönetmendir. Filmlerindeki karakterler genç ya da yaşlı, çiftçi, işçi ya da avukat, bekar ya da evli olsa da hep siyahi kadınlardır ve ötekileştirmeye mücadele içindedir. Benzer biçimde, **Dash**’in şu anda üzerinde çalıştığı belgeseli **Geechee Kızın Yolculuk Notları** (The Travel Notes of a Geechee Girl) yazar ve şef **Vertamae Smart Grosvenor**’ın hayatını konu alır. Tüm bu çalışmalarının yanı sıra Stanford, Princeton, Harvard ve Yale gibi büyük üniversitelerde sinema ve Afrikalı Amerikan araştırmaları alanlarında dersler verir.

Julie Dash

Kaynaklar

“about julie: biography”. juliedash.tv. [\(link\)](#)

“about julie: filmography”. juliedash.tv. [\(link\)](#)

Buckley, Cara. “Julie Dash Made a Movie. Then Hollywood Shut Her Out.”, *NYtimes*, 2016. [\(link\)](#)

“L.A. Rebellion: Julie Dash” cinema.ucla. [\(link\)](#)

“The Story of L.A. Rebellion”. cinema.ucla. [\(link\)](#)